

Sygn. akt I UK 86/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 3 sierpnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa M. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

z udziałem zainteresowanej "I. P. S." Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. - Oddziału w K.

o jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci męża E. B.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 sierpnia 2007 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 21 czerwca 2005 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 3 czerwca 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. powołując się na przepisy ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199 poz. 1673 ze zm.) odmówił M. B. prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża w związku z chorobą zawodową.

W uzasadnieniu zaskarżonej decyzji ZUS podnosił, iż brak jest podstaw do przyznania przedmiotowego świadczenia ponieważ zgon męża wnioskodawczynie, który nastąpił w dniu 21 lipca 1996 r. nie pozostawał w związku z chorobą zawodową, a w sprawie o rentę rodzinną z tytułu choroby zawodowej odwołanie od odmownej decyzji organu rentowego zostało przez sądy prawomocnie oddalone.

W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawczynie M. B. domagała się jej zmiany i przyznania prawa do jednorazowego odszkodowania.

Wyrokiem z dnia 28 października 2004 r., sygn. akt IV U 1377/04/N Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża E. B. na skutek choroby zawodowej .

Sąd ten ustalił, iż E. B. leczył się w Poradni Chorób Zawodowych w K., ponieważ rozpoznano u niego pylicę krzemową i azbestową płuc z towarzyszącym przewlekłym zapaleniem oskrzeli w okresie względnej wydolności pozostającą w związku przyczynowo-skutkowym z wykonywaną pracą zawodową. Ponadto rozpoznano przewlekły, zanikowy nieżyt gardła i krtani małego stopnia z rozedmą płuc, następne ograniczenie rezerw wentylacyjnych typu restrykcyjnego z hypoksemią oraz niewielkiego stopnia uszkodzenie nerwu słuchowego niespełniające warunków do uznania choroby zawodowej. Ponadto Sąd ustalił, że bezpośrednią przyczyną zgonu męża odwołującej się była niewydolność krążeniowo-oddechowa, która powstała w następstwie powikłań choroby niedokrwiennej serca, jednakże schorzenia układu oddechowego będące następstwem narażenia zawodowego były istotną współprzyczyną zgonu.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie akt organu rentowego zawierających dokumentację lekarską zmarłego i akt sądowych dotyczących postępowania w sprawie o sygnaturze VII U 5974/02 Sądu Okręgowego.

W apelacji od powyższego wyroku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i odrzucenia odwołania od decyzji z dnia 3 czerwca 2004 r. wobec nieważności postępowania.

Organ rentowy wywodził, iż zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego został oparty na materiale dowodowym zgromadzonym w toku postępowania toczącego się pod sygn. VII U 5974/02, zakończonego postanowieniem z dnia 10 września 2003 r., którym Sąd Okręgowy odrzucił odwołanie z uwagi na to, iż sprawa o prawo do jednorazowego odszkodowania została prawomocnie przesądzona wyrokiem Sądu Wojewódzkiego z dnia 19 marca 1997 r., a Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 5 listopada 2003 r. oddalił zażalenie odwołującej się. W ocenie organu rentowego zachodzi powaga rzeczy osądzonej, z której korzysta prawomocny wyrok Sądu wydany w sprawie o prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. akt VII Ua 13/05 zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy uznał, że nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej w ścisłym tego słowa znaczeniu. Wyrokiem z dnia 18 marca 1997 r. Sąd Wojewódzki nie przesądził kwestii prawa skarżącej do jednorazowego odszkodowania w związku ze zgonem jej męża na skutek choroby zawodowej, lecz przesądził o braku prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu w związku z chorobą zawodową. Biegli, na opinii których oparł się wówczas Sąd Wojewódzki, nie stwierdzili bowiem współdziałania choroby zawodowej - pylicy krzemowej płuc - na drodze pośredniej czy bezpośredniej w wystąpieniu ostrego incydentu niewydolności wieńcowej i nagłego zgonu męża wnioskodawczynie.

W sprawie o sygn. VII U 5974/02 Sąd odrzucił odwołanie od decyzji ZUS z dnia 28 maja 2002 r. dotyczącej renty rodzinnej z tytułu choroby zawodowej bowiem uznał, że w sprawie tej w związku z powołaną wyżej sprawą o sygn. VII U 2458/96 zachodziła powaga rzeczy osądzonej. Jak wynika z akt rentowych sprawa o prawo do jednorazowego odszkodowania w związku ze zgonem męża

odwołującej się w związku z chorobą zawodową nie była przedmiotem postępowania przed Sądem aż do wniesienia odwołania od decyzji z dnia 3 czerwca 2004 r. W tej kwestii nie zachodzi więc powaga rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. czy też w rozumieniu art. 379 pkt 3 k.p.c. Jednakże, w ocenie Sądu Okręgowego, brak było podstaw do przyznania prawa do jednorazowego odszkodowania na mocy ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199 poz. 1673 ze zm.).

Za bezsporny został uznany fakt, iż mąż wnioskodawczynie był uprawniony do renty z ubezpieczenia wypadkowego i świadczenie to pobierał od 1 stycznia 1996 r. aż do dnia zgonu tj. do 21 lipca 1996 r. Kwestią prejudycjalną było jednak ustalenie czy do zgonu doszło w związku z chorobą zawodową. Kwestia ta została już przesądzona przez Sąd Wojewódzki w sprawie o rentę rodzinną w 1997 r. i okoliczności tej wnioskodawczynie nie kwestionowała w toku postępowania. Mimo iż Sąd nie jest związany uzasadnieniem wyroku to kwestia związku przyczynowego pomiędzy zgonem a chorobą zawodową nie może być ponownie badana w późniejszym postępowaniu i Sąd nie może dokonać innych, „sprzecznych”, ustaleń. W powyższych okolicznościach zachodzi bowiem ograniczenie dowodzenia faktów (Sąd Okręgowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001r., sygn. I PKN 585/00, publ. OSNP 2002/6/11, oraz postanowienie z dnia 21 października 1999 r., sygn. I CKN 169/98, publ. OSP 2001/4/63).

Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy nie mógł dokonać odmiennych ustaleń odnośnie do związku przyczynowego pomiędzy zgonem męża wnioskodawczynie a chorobą zawodową zwłaszcza, że od daty wydania orzeczenia z dnia 18 marca 1997 r. nie zaszły nowe okoliczności. W ocenie Sądu Okręgowego opinia biegłej z dnia 18 grudnia 2002 r. dołączona do akt sprawy o sygn. VII U 5974/02 zawiera jedynie nieco odmienną ocenę zaistniałych wcześniej faktów, ale nie może stanowić „samodzielnego” dowodu. Nie stanowi też nowej okoliczności pozwalającej na odmienną ocenę przesądzonego już stanu rzeczy zwłaszcza, że w sprawie o sygn. VII U 5974/02 nie doszło do merytorycznego rozstrzygnięcia. W tamtym postępowaniu Sąd odrzucił odwołanie z przyczyn formalnych.

W konkluzji Sąd Okręgowy stwierdził, że wnioskodawczynie nie spełnia warunków do jednorazowego odszkodowania ani na gruncie obecnie obowiązującej ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199 poz. 1673 ze zm.) obowiązującej w dacie wydania zaskarżonej decyzji ani też na gruncie przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jednolity: Dz.U. z 1983r., Nr 30, poz. 144 ze zm.) obowiązującej w dacie zgonu męża M. B.

Od powyższego wyroku wnioskodawczynie złożyła skargę kasacyjną, w której zarzuciła naruszenie przepisów postępowania w zakresie mającym istotny wpływ na wynik sprawy (art. art. 398³ § 1 pkt. 2 kpc), a mianowicie przepisów art. 365 § 1 i 366 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. przez przyjęcie związania sądu prejudykatem oraz ograniczeniem granic swobodnej oceny dowodów.

Wskazując na powyższe, wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy, zważył co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy.

M. B. wywodzi swe roszczenie o jednorazowe odszkodowanie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Jedną z przesłanek tego odszkodowania jest przyczyna śmierci członka rodziny określona w tym przepisie jako „wskutek choroby zawodowej”. Spór w rozpoznawanej sprawie sprowadza się do tego, czy mąż wnioskodawczynie zmarł „wskutek choroby zawodowej”, na którą niewątpliwie cierpiał i z tego tytułu pobierał rentę. Ta sama okoliczność była przedmiotem ustaleń w poprzednio toczonych sporach, które jednakże dotyczyły innego świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a mianowicie renty rodzinnej. W pierwszej z tych spraw doszło do oddalenia odwołania wnioskodawczynie od odmownej decyzji organu rentowego, w kolejnej do odrzucenia odwołania. Słusznie Sąd Okręgowy uznał, że nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej uzasadniająca

odrzućcenie odwołania w sprawie o jednorazowe odszkodowanie. W poprzedniej (zakończonyj merytorycznym orzeczeniu sądu) sprawie rozstrzygnięta została bowiem jedynie kwestia renty rodzinnej. Zgodnie z art. 366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Sąd Okręgowy uznał jednakże, że skoro w obu sprawach ta sama okoliczność była sporna, to wiążą go ustalenia dokonane w tamtej sprawie na okoliczność przyczyny zgonu męża wnioskodawczyni. Sąd Okręgowy nie powołał przy tym przepisu prawa, z którego wywiódł takie związanie. W istocie rzeczy nie ma normy prawnej, z której wypływałby taki skutek prawomocnego rozstrzygnięcia sporu w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Istotą wymiaru sprawiedliwości sprawowanego przez sądy jest samodzielne dokonywanie ustaleń faktycznych i ich oceny prawnej. Wyjątki od tej samodzielności, w tym także związanie innymi orzeczeniami, są określone w prawie i jako wyjątki nie mogą być rozumiane ani stosowane rozszerzająco. Jeden z takich wyjątków uregulowany został w art. 365 § 1 k.p.c., w myśl którego orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd który je wydał lecz również inne sądy. Z przepisu tego wynika zakaz ignorowania przez inne sądy, w tym również Sąd Okręgowy rozpoznający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej wnioskodawczyni przyznania jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża, nieprzysługiwania renty rodzinnej należnej członkom rodziny ubezpieczonego zmarłego wskutek choroby zawodowej. Nie wynika natomiast zakaz prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność przyczyny zgonu. Sąd Okręgowy był obowiązany, jak każdy sąd rozstrzygający merytorycznie zawisły przed nim spór, ustalić stan faktyczny sprawy. W tym przypadku istotą koniecznych ustaleń była sporna kwestia przyczyny śmierci a konkretnie podnoszonego przez wnioskodawczynię współprzyczynienia się choroby zawodowej do nagłego zgonu. Sąd Okręgowy uchylił się bezpodstawnie od tego obowiązku. Dokonując zmiany zaskarżonego apelacją wyroku Sądu pierwszej instancji Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę merytorycznie a zatem winien był rozstrzygnięcie swe poprzedzić ustaleniami istotnych dla niego faktów. Ustalenia tych samych okoliczności dokonane w prawomocnie rozstrzygniętej sprawie nie są rzecz jasna pozbawione znaczenia. Nie można jednak uznać, że ich ustalenie w

zakończonym postępowaniu uniemożliwia przeprowadzenie dowodów na te same okoliczności. Taki zakaz nie wynika z art. 366 § 1 k.p.c. Z przepisu tego nie wynika też związanie innego sądu uzasadnieniem prawomocnego orzeczenia. Związanie ograniczone jest do samego rozstrzygnięcia. Związanie uzasadnieniem przyjmuje się tylko w przypadku, gdy z samej sentencji nie wynika istota rozstrzygnięcia.

Wobec powyższego zaskarżony kasacją wyrok, w którym zabrakło koniecznych ustaleń faktycznych podlegał uchyleniu a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c)